

Tothom té veu

Constanza Fortesa

"El cas Puigpunyent". L'expressió que repetien informalment pels corredors els tècnics del Ministeri de Medi Ambient per mostrar una aplicació exemplar de l'Agenda Local 21, ara s'ha convertit en una imatge de marca. És el titular del fulletons que edita l'Ajuntament per explicar com, en matèria de residus, aigua, energia o territori, es compleixen al poble les determinacions de sostenibilitat de l'Agenda Local. Però és també el lema que, sense dissimular l'orgull i la satisfacció, han pres com a propi els habitants del poble. Puigpunyent no va ser pioner a les Illes a l'hora d'incorporar a la seva gestió diària les exigències de l'AL21, però avui resulta que és el primer de la llista en compliments. Aquí i fora. Han arribat molt lluny i, a més, com explica el regidor Miquel Ramon ho han fet d'una manera senzilla, molt efectiva, sense renous ni grans despeses. I el que crida més l'atenció, sense màrqueting.

-Com es va iniciar a Puigpunyent el procés d'una Agenda Local 21 per arribar al punt actual, el de ser un dels municipis espanyols amb un compliment més madur dels compromisos de l'Agenda?

-El primer que hem de dir és que, a Mallorca, nosaltres no vàrem ser els primers ni els segons ni els tercers, perquè, de fet, altres municipis anaven molt per davant, Calvià per exemple. I de poblacions de Catalunya ni en parlem! A Puigpunyent començarem el 2001. I si resulta que ara hem passat davant els altres potser ha estat perquè hem fet una Agenda Local 21 molt participativa. Ens ho hem

cregut des del principi i l'ajuntament, des del primer moment d'incorporació de l'Agenda, no fa absolutament res només per iniciativa pròpia, sinó que tot es du endavant comptant amb la gent. Ja sabem que és difícil aconseguir que la gent participi, però si es creen mecanismes que funcionin i si s'aconsegueix implicar la gent...; potser a Puigpunyent hem incorporat mecanismes que per a altres bandes no són vàlids, però el cas és que cada lloc ha de cercar els propis. En qualsevol cas, des del meu punt de vista, només hi ha un secret, a part d'emprar molt de temps: que tot allò que s'ha parlat, que s'ha aprovat... que sobretot això, la gent vegi després que s'ha fet realment, que vegi que hi ha resultats pràctics i que l'ajuntament és com un instrument, el braç que fa que la voluntat de la gent es dugui a terme. I aquest és l'únic secret.

- I com han fet que la gent vegi els resultats de l'Agenda Local 21 quan, a molts de llocs, aquest tema ha quedat reduït a llançaments espectaculars, pures presentacions o grans operacions de comunicació?

-L'Agenda Local 21 té diverses fases. La primera és fer un diagnòstic de la situació del poble, una fotografia. Hi ha moltes empreses, i llavors encara n'hi havia més, que es dediquen a fer aquest tipus d'anàlisis. I en aquells moments nosaltres ja diguérem que no, que no volíem contractar una d'aquestes empreses. No, perquè vèiem que en alguns casos l'Agenda s'havia convertit en una espècie de màrqueting global de l'Ajuntament, de la institució o dels que governaven. És una mica decebedor, però aquesta és la realitat d'una gran part de les agendes locals. Clar, per fer màrqueting què millor que cridar els professionals que es dediquen a fer un diagnòstic molt guapo, amb mol-

tes presentacions i mitjans. Nosaltres triàrem fer-lo molt simple, a través d'una jove que en aquells moments havia acabat de fer un màster d'economia ambiental. Ella va fer un prediagnòstic, i nosaltres convocàrem un fòrum ciutadà, un dissabte, matí i horabaixa, a l'escola, i al qual acudiren devers 80 o 90 persones. Moltes! si pensem que Puigpunyent té devers 1.700 habitants. Primer, explicàrem a la gent què és l'Agenda Local 21, prèviament havíem fet molta difusió, i presentàrem el prediagnòstic. I no per relacionar les coses, sinó perquè la gent hi digués la seva. Si dèiem: "bé, a Puigpunyent hi ha un grup cultural amb aquestes persones, tantes..."; a continuació sortia un que deia: "no, aquí en falten un parell, falten els de teatre". Per tant, la gent ja va participar en l'elaboració de la foto del municipi. Aquell mateix dia ja es varen crear les comissions i, partir de llavors, començarem a fer feina amb les comissions, amb molta de participació.

-I quan començà la gent a decidir temes sobre la gestió del poble?

-Quan convocàrem el segon fòrum general pensàrem que havíem de tractar alguna qüestió molt pràctica, del carrer. I bé, des de feia ja molt de temps, el típic debat als bars, als carrers, era l'assumpte de la circulació. Puigpunyent té els carrers molts estrets, tots eren de doble sentit..., un tema complicat. Hi havia gent que deia que havien de canviar a només un sentit..., però clar, els que deien que només un sentit, proposaven el canvi a la seva conveniència, el que viuen al principi del poble volien que, cap a Palma, el sentit fos aquest..., i així. Doncs bé, férem una cosa: contractar un tècnic de l'Ajuntament de Palma, Miquel Femenies, uns del tècnics que possiblement en sap més de circulació. Ell ens va presentar tres projectes, tres possibilitats. El debat va ser molt viu, hi havia devers cent persones; cadascú va defensar en veu alta allò que pensava i es va votar. Va sortir una determinada proposta de regulació circulatòria i, als quinze dies, ja estava en marxa. I aquest és un exemple, perquè n'hi ha hagut molts d'altres, sobre molts de temes.

LA GENT VOTA AMB UN GRAN SENTIT COMÚ

-I aquests nivells de participació han decaïgut o es mantenen?

-Contestar aquesta pregunta no és tan senzill. Si miram els fòrums, que són les grans convocatòries, aquelles en què ens reunim un pic a l'any, aquestes han anat a més o, com a mínim, s'han mantengut. Mai no hem davallat de les 70-80 persones i hem arribat a les cent i busques. Perquè en els fòrums sempre es prenen decisions importants. Per exemple, a la darrera decidírem entre tots, quin era la taxa de l'escoleta. Es pensà en els pressuposts, en els impostos a pagar per cada cosa, perquè tot està relacionat. Jo els vaig explicar les quatre o cinc possibilitats que hi havia. Els pares, lògicament, triaven pagar menys. Però, clar, jo els deia que si pagaven menys hi hauria menys doblers per a, per exemple, la gent major. I, a la vegada, la gent major defensava els seus interessos. Curiosament, va guanyar la proposta d'enmig, la moderada. Fins i tot, molts de pares no votaren la que els afavoria, perquè pensàrem en tots. I a l'inrevés, gent que no tenia fills votaren tot pensant en els pares..., va ser un debat realment exemplar. Des de l'Ajuntament teníem molta de por i resulta que, al final, la gent va votar amb un gran sentit comú. En canvi, en el tema de les comissions, que s'encarreguen una mica de concretar la feina, s'han dissolt i ara funcionam a través d'encontres puntuals, i feim reunions quan surten temes: sobre els animals de

"La grandària no és la qüestió, sol ser l'excusa"

"Aquesta és la pregunta que he de contestar sempre". Miquel Ramon es refereix a la qüestió de si, ateses la grandària i l'escassa conflictivitat social de Puigpunyent, no resulta més fàcil posar en pràctica els processos participatius de l'Agenda Local 21 que en una ciutat gran. No només indica que està disposat a contestar l'interrogant sinó, també, a argumentar que "des del meu punt de vista, aquesta sol ser l'excusa que posen a molts de llocs per no fer res". Ramon afegeix que "hi ha ciutats, com Palma o més grosses, que tenen procediments participatius tant o més efectius que els de Puigpunyent. És evident que no pots cridar els habitants de Palma en pla assembleari. Però, ja em diràs, a Palma hi ha associacions de tot tipus, de veïns, de gent gran, culturals..., hi ha mecanismes per crear una Agenda Local molt participativa des de qualsevol grandària de ciutat". El que sí s'ha de menester és "la voluntat política de fer-ho, saber que tot això s'ha de fer d'una manera molt conscient i que du molt de temps, molta de feina, a tots els que treballen a l'ajuntament".

companyia, l'energia solar, sobre l'estructura de la nova escola, la normativa de renous, les normes d'estil arquitectònic..., tot això no ho tractam simplement a la comissió que pertoca sinó que, amb missatges de mòbil, convidam la gent a participar. I, de vegades, això acaba en una mica de fracàs, però n'hi ha d'altres que són un èxit. La darrera, convocada per tractar el tema de l'energia solar, reuní més de trenta persones.

RESIDUS, AIGUA, ENERGIA: TANCAR ELS CICLES

-Quin és el tema en què s'ha aplicat de manera més genuïna l'Agenda Local?

-Personalment, m'encanta la qüestió dels residus, i no tant pel tema en ell mateix sinó perquè és una matèria molt representativa d'allò que és la participació i l'Agenda Local 21. Puigpunyent és pioner en el tema de gestió de residus, justament perquè s'ha dut, en un cent per cent, com un tema d'Agenda Local. És curiós, ara tothom ens demana què hem fet per aconseguir l'actual gestió de residus, però la realitat és que el Pla director de residus diu que tots els pobles han de fer allò que nosaltres hem fet. Feim recollida selectiva, les diferents parts i per separat, des de cada casa, amb les cinc bosses. El cas és que això ho diu el Pla director, però ningú no arrancava ni arranxa i, de fet, ara, l'orgànica no la recull ningú llevat de nosaltres. Com començarem?, tot creant un grup específic per a això que es reunia cada dimecres, de vuit a nou. A les vuit en punt, hi hagués qui hi hagués, començàvem, i a les nou en punt, ho deixàvem. Ho fixàrem així, perquè si no, la gent s'arriba a cansar. Convidàrem gent de tot tipus, de totes les especialitats, de tot color polític i, a partir d'aquí, triàrem el sistema que la gent va preferir. Triàrem quants de dies es recollia, com es recollia, el sistema, les bosses, el poal...

"Optàrem per no contractar cap empresa. No, perquè vèiem que, en molts de casos, l'Agenda s'havia convertit en una espècie de màrqueting global de l'Ajuntament o dels que governaven"

El secret de governar "sense maldecaps"

L'Ajuntament de Puigpunyent està governat, amb majoria absoluta, per sis regidors del PSOE, partit al qual pertany Miquel Ramon. Des de la perspectiva política o de gestió, "governar amb una Agenda Local 21 et lleva molts de problemes en el plenari, perquè, com és normal, l'oposició sempre vota a favor. Com pots pensar, fa molt de mal posar-se en contra d'allò que, prèviament, ja ha decidit la gent del poble". Dóna, per tant, "molta tranquil·litat, més si, com en el nostre cas, ja hi ha una majoria de govern". Tranquil·litat que, a la vegada, s'estén als habitants del poble que saben que, per molt que canviï la tendència dels que governen a l'Ajuntament, mai no podrà canviar la gestió i els compromisos subscrits per la gent. Ara bé, en aquesta espècie de miracle d'estabilitat, tot allò que es guanya en un cert confort polític es paga amb "feina, molta feina". Perquè "darrera cada decisió hi ha tot un procés que significa molt de temps, moltes explicacions, i dedicar-s'hi. A més, a la gent no li pots anar amb explicacions molt tècniques, has de contar les coses de manera senzilla, sense enganyar, però senzilles. Una Agenda Local lleva molts de mals de cap a l'hora de governar, però t'ocupa quatre o cinc vegades més de temps i de feina. Aquesta és la realitat".

-I llevar els contenidors dels carrers...

-Sí, es va aprovar i a mi aquesta decisió, inicialment, em va espantar molt. Va sortir un i va dir: "per què no els llevam?". I tots varen dir que sí, que el poble guanyaria, que fora d'enmig aquesta imatge tan antiestètica. I jo m'ho vaig haver de menjar. I he hagut de reconèixer que va ser una gran decisió. Aquest mateix grup de feina va dir que, després de fer l'esforç, després que tots posàssim cada cosa en cada bossa, no volien que allò anàs a Tirme i, després, tornàs en forma de compost. Nosaltres hem de cercar la manera de fer el nostre propi compost, digueren. I, a més, -es va afegir- tenim terreny de sobres per repartir aquest compost. I de qualitat, perquè el que fa Tirme es mescla amb fangs de depuradora. I mira, ara ja hem aconseguit la cooperació del Ministeri de

"En temes com el de la reforma circulatòria, des de l'Ajuntament teníem por. Però la gent va votar amb un gran sentit comú"

Medi Ambient, que ens paga el cent per cent de la planta de compostatge. I també hem estat els impulsors, amb el suport d'UM, PP i PSOE, perquè es canviés el Pla director de residus i s'hi introduís un punt que diu que els pobles podran, si volen, tenir una petita planta de compostatge. Amb la nostra planta no haurem de fer el doble transport que es feia fins ara: els residus cap a Palma i, després, el compost cap al poble. I som a punt de provar unes noves màquines, una nova tecnologia, capaç de fer el tipus de compost que volem. I també volem que sigui una espècie de centre d'interpretació i educatiu, per mostrar com, en un tema de residus, es pot tancar tot el cicle dins el mateix poble. I ara el Ministeri de Medi Ambient veu que tot això podria ser un projecte pilot per a tot l'Estat.

-Però per tancar bé del tot el tema dels residus hauran de demostrar que en generen menys.

- El tema dels residus funciona bé. I és més, li diré que funciona bé perquè tenim tres empleats propis que cobren si funciona. Què vol dir això? Bé, així com a altres

bandes, com va passar a Inca fa unes temporades, tenen empreses que cobren més si recullen més residus, a Puigpunyent és al contrari, cobren més si se'n generen menys. I quan la gent vegi el que surt de la planta de compostatge ja no importarà contar més històries, ho veuran perfectament.

-Puigpunyent té una proporció enorme de territori protegit. Aquesta realitat, amb relació a l'Agenda Local 21, què comporta?

-L'Agenda Local 21 el que ha fet és impulsar la gent a promoure que, a través de les normes subsidiàries del municipi, es reforci aquesta protecció. Un tema que jo no he vist que s'hagi difós; surten tots els desbarats, però mai no veig coses com les que hem aprovat a Puigpunyent. Fa uns mesos, s'aprovaren les normes subsidiàries per unanimitat. Amb els vots de l'equip de govern, del PSOE, i de l'oposició, del PSM, PP... tots a favor! Perquè tenim clar que el nostre gran patrimoni és el territori. Nosaltres no tenim platja, no tenim Beata, ni coses d'aquest tipus. Tenim un gran patrimoni territorial protegit que, a més, ha de ser la base per a una activitat econòmica sostenible, i realment es pot fer. Per exemple, s'ha creat una associació anomenada Balpuig i enguany estrenarem la Fira Ecològica, que va sortir extraordinàriament bé a pesar que es va preparar en molt poc temps. I el projecte gros que volem engegar ara és el d'impulsar l'energia solar. Contactarem, com és lògic, amb el Govern balear, el Consell i el Ministeri i ja feim contactes amb la UIB. Volem caminar cap a l'autosuficiència en energia solar. A final d'any, tendrem una planta de compostatge i serem autosuficients en matèria de residus, i, amb el compromís de la Conselleria de Medi Ambient, farem l'obra de millora de la depuradora de Puigpunyent per intentar també ser autosuficients pel que fa al tema de l'aigua. Nosaltres tenim l'aquífer principal a la possessió de Son Puig; des d'allà l'aigua va al dipòsit regulador i, després a tot el poble. I, a partir de les cases, a la depuradora i de la depuradora sortirà, des de la comunitat de regants de Son Puig, al mateix Son Puig. Per tant, tendrem el cicle de residus tancat i també el de l'aigua. I la següent passa és tancar el cicle de l'energia.

CAP A L'AUTOSUFICIÈNCIA ENERGÈTICA

-I què pretenen fer, un gran parc solar o petites instal·lacions disseminades?

-El nostre plantejament és obtenir del sol els dos megawatts de potència que necessitam, a través de la instal·lació de plaques solars, lògicament en uns terrenys que no siguin ANEI. Per això hem anat a la universitat, perquè ens facin els estudis de localització. No volem un gran parc, sinó petites instal·lacions. I crear, de forma paral·lela, una societat on hi participi tota la gent del poble, perquè això és rendible econòmicament, perquè surt a compte i perquè pots vendre a la xarxa l'energia generada que sobri. I aquest no és un projecte a llarg termini, parl de dos anys. I, d'aquesta manera, anirem posant totes les peces. Ens faltaran alguns punts com el de potenciar el nostre territori, tot i que Balpuig treballa en qüestions de l'agricultura ecològica, en l'organització de petites excursions al territori tot mantenint el nivell de protecció... ; en poques paraules, tot això farà que, en una sèrie d'anys, puguem crear una activitat econòmica i convertir-nos en un municipi únic en tot el territori espanyol, que resolts els tres grans temes ambientals -energia, aigua, residus- i acompanyat d'una bona gestió del territori, pugui tenir una economia que faci que el poble no es converteixi en un simple dormitori de Palma.

ELS PUNTS FEBLES

-A ningú que llegeixi aquesta entrevista no li farem creure que a Puigpunyent no hi ha ni un sol punt feble. Així, que m'haurà d'indicar on tenen vostès problemes.

-Ja, ja! És que clar, jo som molt positiu, molt optimista. Però bé, on falla? Doncs, en el tema del sòl, el sòl a Puigpunyent és caríssim i això ens crea problemes, sobre tot en el cas del joves que cerquen habitatge. Fa poc aprovarem una iniciativa, un projecte d'habitatges de protecció oficial. La gent va poder observar el projecte, i no d'una manera esquemàtica sinó ben dibuixat, per comprovar com afectava la imat-

- I on entren aquí apartats com el creixement urbanístic i poblacional?

-El poble ha tengut, al llarg dels darrers anys, una creixuda important de població. I la gent es fixa molt en aquest tema, però crec que sense una perspectiva de les coses. Puigpunyent té ara 1.700 habitants quan és cert que, fa deu anys, només en tenia mil i pocs. Però el nucli ja està consolidat, no hi ha on créixer, tots els carrers ja estan fets, no es pot fer més a Puigpunyent. I no podem passar, segons les nostres pròpies normes subsidiàries, dels 2.300 habitants. I jo sempre dic el mateix: a Puigpunyent, a principis de segle, hi havia dos mil i busques habitants, i aquest són els que, com a molt, hi podrà haver. A Marratxí, no, eh! És cert que hi ha hagut una creixuda grossa, que s'han fet dos o tres carrers més i algunes cases, però ja està, únicament podrem aprofitar el sòl urbà disponible.

-I tot això, es pot planificar així perquè a Puigpunyent no hi ha gaire emigració, grans problemes socials o desequilibris o perquè la població té un nivell adquisitiu bastant elevat?

-Home, nosaltres som els que som. I és cert que a Puigpunyent hi ha un nivell econòmic alt. Jo no podria fer una anàlisi de com funcionaria la gent al poble si tenguéssim una població d'un altre tipus. No ho sé. És cert que no tenim grans problemes de desequilibri social, tot i que, en els darrers temps, han vengut alguns emigrants sud-americans que, per altra banda, s'integren molt bé. No tenim gent emigrant que faci feina a l'agricultura, però sí emigrants que treballen amb gent major i, a més, molta gent estrangera d'origen europeu. I la realitat és que no vull fer generalitzacions que puguin ser injustes però, de vegades, és més difícil implicar gent d'aquest darrers tipus, que, no sé com dir-ho, són bohemis, que fan la seva vida una mica a part, gent que es fa una casa amb unes parets enormes i no tenen contactes amb el poble..., de vegades aquesta gent no és la més convenient. La sort és que tenim molta gent que ve de Palma, gent jove, parelles, metges, advocats, professionals. El cas és que també hem fet molta feina en aquest àmbit, en el tema social, tenim una assistenta social, un educador de carrer per als joves i per als temes de drogodependència...i sí, les coses van millor.

ge del municipi. Aquest projecte encara no està en marxa i s'ha creat una mica d'ansietat entre els joves o la gent més desfavorida. I, en la resta, potser em puguin dir que jo veig les coses massa de color de rosa, però pens que anam bé. Anam bé en el tema de l'activitat econòmica, en la petita activitat econòmica, i, també en el de la cohesió social. I hem arribat a aquest punt d'una manera una mica involuntària, feim feina sense pretensions de donar lliçons a ningú. Però el cas és que anam a un congrés a Vitòria i la gent ens coneix, anam al Ministeri de Medi Ambient i resulta que ens citen com el "cas Puigpunyent", perquè és un cas en positiu. Ens hem convertit en marca i això ha generat al poble un procés d'entusiasme col·lectiu, a gran diferència de l'ànim de fa tres o quatre anys, quan la gent estava molt dormida. Què ens podem engatar de triomfalisme? Doncs no ho sé, ho hem de saber gestionar. També em preocupa una mica la qüestió de la cotilla del poble, el fet que tenim el límit dels dos mil i busques d'habitants. I després, què farem? No ho sé, perquè si un lloc és atractiu, la gent vendrà. I tindrem molt a fer, també, en el fet de continuar sent poble. Els nostres punts febles són els de sempre, el de ser petits, d'estar molt a prop de Palma. Però jo crec que els hem reconvertit en temes que poden ser valors. L'altre dia ho pensava: "estar a prop de Palma és una mala història". Però no, almenys no sempre. Pel fet d'estar prop de Palma ens podem endur un turisme d'alt nivell molt atractiu. Però, clar, sempre que mantenguem els nostres trets de poble, no canviar això, no deixar de ser un poble petit.

-El camí recorregut amb l'Agenda Local 21 és un camí sense retorn?

-Jo crec que sí. Entre altres raons perquè mai no hem polititzat aquest tema. Crec que, sincerament, hem sabut compartir i donar protagonisme a tothom. I tothom s'ha sentit protagonista, ningú no ha estat marginat. L'Ajuntament ha estat el braç que ha comandat les coses, però el protagonisme ha estat en mans del ciutadà. I si ho pensam bé, l'aïllament, que és una realitat geogràfica a Puigpunyent, i que sempre ha estat un problema, ara, en el nostre cas, ha estat una benedicció, perquè no som un lloc de pas, a Puigpunyent hi vas o no hi vas, per allà no passen carreteres ni hem hagut de patir els allaus que han viscut a altres llocs.